

LUNCH IN BRØNDUMS HOTEL

De Scandinavische schilderkunst uit de negentiende en twintigste eeuw is de laatste jaren enorm in de belangstelling komen te staan.

Er zijn recent enkele tentoonstellingen georganiseerd die deze 'vergeten' landen hebben belicht. In Londen werd in 1986 de tentoonstelling 'Golden Age of Danish Paintings' gehouden en vorig jaar was in Parijs en Düsseldorf 'La Lumière du Nord' te zien.

Deze toename in belangstelling heeft ertoe geleid dat de veilinghuizen Sotheby's en Christie's in de afgelopen maand maart in Londen veilingen hebben georganiseerd die uitsluitend aan Scandinavische schilderkunst waren gewijd. De lijvige catalogi geven nu een uitvoerig beeld van deze schilderkunstige productie.

Dezelfde week in maart kwam bij Phillips in Londen op de veiling van negentiende eeuwse schilderijen een werk onder de hamer van de Deense schilder Michael Ancher, met de titel 'Lunch in Brøndum's Hotel'. Het schilderij heeft een wereldrecord voor de kunstenaar gezet: £ 120.000. Dit resultaat is voor mij de aanleiding om hier wat uitgebreider stil te staan bij dit schilderij en tevens enkele andere voorbeelden van Deense schilders te laten zien.

Michael Peter Ancher (1849-1927) is geboren op het Deense eiland Bornholm, gelegen voor de zuidoost kust van Zweden. Van 1871 tot 1874 werkt hij aan de Kunstacademie van Kopenhagen waarvan hij in 1889 lid wordt.

In 1874 trekt hij naar het vissersplaatsje Skagen in de punt van Jutland. Hier wordt hij zo zeer getroffen door de onbedorven vissersgemeenschap dat hij besluit er te blijven. Van de atmosfeer in het plaatsje

gaat een zeer stimulerende rol op zijn werk uit. Hij wordt de voorman van een groep kunstenaars die zich daar vestigen. Skagen komt al in de jaren zestig van de vorige eeuw enigszins in de belangstelling bij kunstenaars die zich willen afzetten tegen de strenge academische tradities van de Düsseldorfse School. In plaats van

politieke en historische onderwerpen te schilderen willen zij zich meer gaan toeleggen op het schilderen van portretten die in zichzelf een waardigheid uitstralen en het weergeven van het landschap – puur, met zijn eigen landelijke deugden. Skagen met zijn verlaten land, vlakke duinlandschap en meren straalt dit alles uit, terwijl

ook het gestage ritme van het leven van dit vissersvolk een grote bron van inspiratie vormt.

Deze trek naar Skagen wordt ook nog gestimuleerd door de bekende schrijver Hans Christiaan Andersen. Hij brengt dit dorpje onder de aandacht van zijn bevriende kunstenaars. In 1859 zegt hij: 'Bent u een schilder? Ga daar dan naar toe, want daar vindt u genoeg onderwerpen, daar is inspiratie voor dichtkunst; hier in het Deense landschap vindt u aspecten in de natuur die u een beeld geven van Afrika's woest-

Michael Peter Ancher (1849-1927).

Terugkeer van de vissers, gesigneerd, olieverf op linnen, 100,3 x 139,7 cm.

Onlangs geveild bij Christie's Londen; huidige verblijfplaats onbekend.

Foto Christie's

Michael Peter Ancher
(1849-1927).
Lunch in Brøndum's
Hotel, gesigineerd
en gedateerd 1888,
olieverf op linnen,
111 × 145 cm.
Onlangs geveild bij
Philips Londen;
huidige verblijfplaats:
Particuliere
verzameling
Denemarken

Berta Dorph (1875-?).
Grootmoeder's
herinneringen,
gesigineerd en
gedateerd 1910
olieverf op linnen
155 × 102 cm.
Onlangs geveild bij
Philips Londen;
huidige verblijfplaats
onbekend

Peder Severin Krøyer
(1851-1909).

Jongens op het
strand van Skagen,
gesigneerd en
gedateerd Skagen 1893,
olieverf op linnen
38,5 x 61 cm.

Onlangs geveild bij
Christie's Londen;
huidige verblijfplaats
onbekend.

Foto Christie's

tijn, Pompei's ashopen en van de zandbanken in de Grote Oceaan waarboven de vogels hangen. Skagen is een bezoek waard.'

Michael Ancher vestigt zich in Skagen in de kleine Brøndum's Inn, die eigendom is van de koopman Degn Brøndum. Spoedig na zijn aankomst raakt Michael verliefd op de stiefzuster van zijn gastheer, Anna Brøndum (1859-1935); hij trouwt haar in 1880. In 1883 wordt hun dochtertje Helga geboren. Anna is zelf ook een goede schilderes, evenals Michael maakt zij voornamelijk portretten. In een eenvoudig atelier in de tuin van Degn Brøndum werkt Michael Ancher in de traditie van de Deense schilders Dalsgaard, Marstrand en Vermehren die eerder in de negentiende eeuw werkten. Ancher krijgt vooral bekendheid als portretschilder en schilder van het vissersleven; de vissers dienen vaak als model.

Het schilderij van zijn hand dat in maart op de veiling kwam, is

Carl Holsøe
(1863-1935).

Interieurgezicht met
een vrouw bij het
raam, gesigneerd,
olieverf op linnen
85 x 75 cm.

Onlangs geveild bij
Christie's Londen;
huidige verblijfplaats
onbekend.

Foto Christie's

Hoe antiek is uw antiek?

Drs G. J. van der Meer Mohr (1956) behaalde zijn doctoraal Kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Utrecht in 1983. Na een half jaar als volontair te hebben gewerkt in het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis, was hij gedurende drieëneenhalf jaar werkzaam als veilingmeester en taxateur bij het Haagse Venduhuis der Notarissen. Sinds september 1987 is hij verbonden aan het internationale veilinghuis Phillips Fine Art Auctioneers, waarvoor hij de per 1 oktober 1987 geopende Nederlandse vestiging leidt.

Ongetwijfeld zijn er leden van de VVAA die door vererving of door aankoop in het bezit zijn van een stukje antiek, waarvan ze zich afvragen wat is het nou precies, waar werd het voor gebruikt en wat is het waard.

Door zijn opleiding, ervaring en contacten in de antiekwereld is Jim van der Meer Mohr meestal uitstekend in staat om dat allemaal te vertellen. Daarom koppelen wij aan deze rubriek de mogelijkheid voor leden van de VVAA om hun 'antiek' ter beoordeling aan hem voor te leggen. Via Arts en Auto krijgt u dan antwoord.

Om te voorkomen dat de heer Van der Meer Mohr nu wordt overstroomd met allerlei snuisterijen uit grootmoeders tijd, weliswaar leuke spulletjes maar géén antiek, moeten wij wel een paar spelregels opstellen:

- u stuurt van het stuk dat u beoordeeld wilt hebben één of meer zeer duidelijke foto's (zwartwit of kleur) van minstens 18x24 cm op naar de redactie Arts en Auto;
- u vermeldt daarbij zoveel mogelijk gegevens omtrent de wijze waarop het stuk in uw bezit is gekomen, wat u ervan bekend is, wie

de vorige eigenaren waren enzovoort;

- de heer Van der Meer Mohr kan aan het door hem te beoordelen stuk een beschrijving wijden, die dan in Arts en Auto wordt opgenomen; wilt u dat zonder vermelding van naam en woonplaats dan gelieve u dat duidelijk te vermelden;
- de stukken die interessant zijn om bijkomende redenen – restauratiefouten, bijeenbrengen van onderdelen die niet bij elkaar horen, vervalsing van onderdelen – kunnen ook in de rubriek 'Hoe antiek is uw antiek?' worden besproken;
- de stukken die na een eerste beoordeling afvallen omdat ze niet als antiek mogen worden beschouwd, of omdat eenzelfde voorwerp al eerder is besproken, worden niet meer in Arts en Auto behandeld; de foto's worden u met een korte mededeling teruggestuurd;
- Arts en Auto moet over alle foto's die u zendt vrij van copyright en alle andere kosten kunnen beschikken.

Deze 'VVAA-antiekservice' van de Vereniging is gratis voor alle leden. Wij hebben er geen idee van of er veel reacties van uw kant zullen komen, maar als dat het geval is, zal het u duidelijk zijn dat er geruime tijd overheen kan gaan voordat uw inzending voor 'behandeling' in aanmerking komt. U zult dan geduldig moeten afwachten.

De foto's die u ons zendt zullen na eventueel gebruik zoveel mogelijk worden geretourneerd, maar voor eventueel zoekraken of beschadiging kunnen wij niet aansprakelijk worden gesteld. Wellicht moeten ze, voordat de heer Van der Meer Mohr een oordeel kan geven aan collegae-antiquairs worden voorgelegd, waardoor hij en wij de directe controle erover kwijtraken.

Welaan, hier ligt de uitnodiging. Stuur uw scherpe en duidelijke foto's van alle kanten genomen van het antieke voorwerp dat in uw bezit is, zo mogelijk met een pedigree, aan de redactie Arts en Auto, Atoomweg 100, 3542 AB Utrecht, onder vermelding van 'VVAA-antiekservice'.

precies honderd jaar geleden geschilderd. Het geeft het interieur van Brøndum's Hotel weer, dat nog geheel intact te zien is in het Skager Museum, waar het in 1946 is heropgebouwd. De figuren rond de tafel zijn allen te identificeren; op vele andere schilderijen uit dezelfde tijd door Michael Ancher en andere kunstenaars zijn deze figuren eveneens zichtbaar. Aan tafel, met de klok rondgaand, zijn de volgende personen afgebeeld: Helga, het dochttertje van Michael en Anna Ancher; Helene Christensen, de plaatselijke organiste; John Brøndum; Hilda Brøndum; de heer met de pince-nez is mogelijk Otto Benzon, een bekend auteur en farmaceut; Anna Ancher, Michael's vrouw; en Degn Brøndum, directeur van Brøndum's Hotel.

Ook twee schilderijen die de muur achter het gezelschap sieren zijn thuis te brengen. Direct achter het gezelschap hangt Severin Krøyer's 'Kunstenaarslunch', vijf jaar

eerder, in 1883, geschilderd in dezelfde eetzaal; het schilderij bevat ook een portret van Michael Ancher. Het 'Stilleven met ramshoofd' is van de hand van Viggo Johansen (1851-1935).

Michael Ancher is lange tijd de belangrijkste schilder in Skagen. Zijn huis is nu een museum; daar en in het Skagen Museum is veel werk van hem te zien.

Ancher's leidende rol in Skagen wordt echter, in juli 1882, bedreigd door de komst van Peder Severin Krøyer (1851-1909). Krøyer is een zeer gevierd schilder. Reeds in 1873 wint hij in Kopenhagen aan de kunstacademie een gouden medaille. De aan deze medaille verbonden prijs stelt hem in staat veel te reizen naar Spanje, Italië en Frankrijk. Wanneer hij in Skagen arriveert, komt hij net uit Parijs. Zijn werk vertoont duidelijk invloeden van de Franse impressionisten. Aanvankelijk is de relatie tussen Ancher en Krøyer

verre van goed; na verloop van tijd groeit tussen beide mannen toch een vriendenband.

Het hier afgebeelde standgezicht uit 1893 is een fraai voorbeeld van Krøyer's werk: op het strand van Skagen zitten twee jongetjes; enkele bootjes liggen op het droge. In de verte zijn enkele figuren aan het baden. De kustlijn is heel vluchtig weergegeven, de grenzen tussen strand en zee zijn uiterst vaag.

Krøyer is in Skagen overleden. Hoewel hij altijd veel reisde, heeft hij elk jaar enkele maanden in Skagen gewerkt. Hij was de beroemdste 'Plein-air' kunstenaar van Denemarken.

In het Denemarken van de negentiende en begin twintigste eeuw werken veel kunstenaars die wat artistiekeit en produktie betreft absoluut niet onder doen voor de andere Europese kunstenaars. Naast Skagen is Kopenhagen met zijn kunstacademie ook een bekend kunstenaarscentrum. Geheel in de traditie van de Hollandse

zeventiende-eeuwse meesters werkt Carl Vilhelm Holsøe (1863-1935). Het hier afgebeelde schilderij is karakteristiek voor zijn werk: met haar rug naar de kijker gekeerd, staat een vrouw bij het raam voor een kast. De wand is gevuld met schilderijen, gehangen op de wijze zoals dat in die jaren gebruikelijk is. Het licht komt door het venster naar binnen en beschijnt haar van rechts. Het werk roept ontegenzeggelijk vergelijkingen op met werken van Johannes Vermeer en Pieter de Hooch.

Een geheel andere plaats in de Deense schilderkunst neemt Vilhelm Hammershøi (1864-1916) in. Hij schildert voornamelijk stadsgezichten en interieur-voorstellingen, maar ook landschappen. Zijn werk straalt een zekere innerlijke kracht uit en tegelijkertijd geduld, rust en volharding op een manier die ongeëvenaard is bij andere Europese kunstenaars. In het hier getoonde schilderij is het verschil met Holsøe goed zichtbaar:

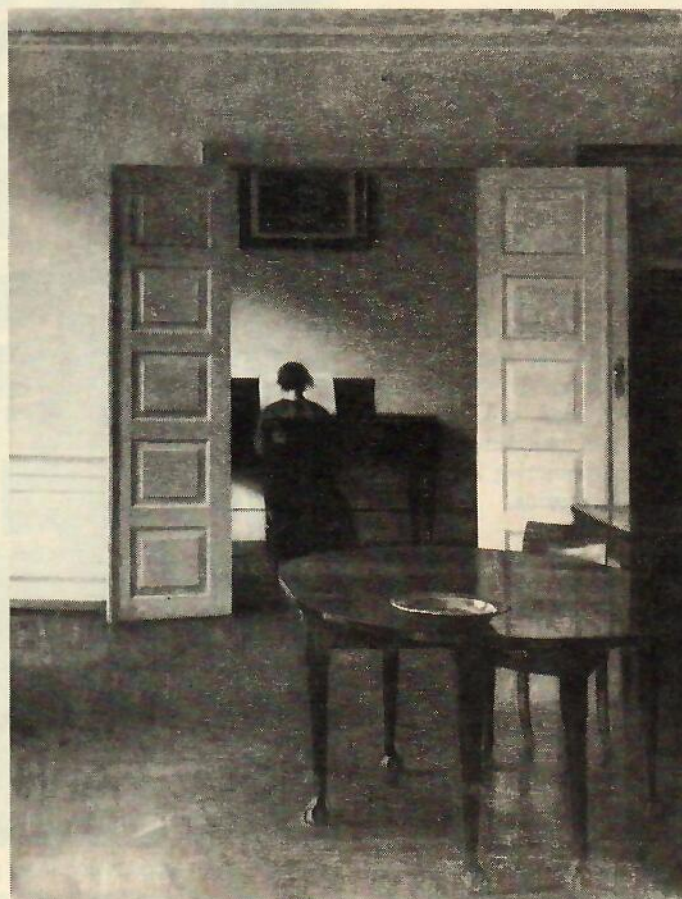
eveneens met de rug naar de toeschouwer gekeerd zit een vrouw aan de piano. Hammershøi weet in een schijnbaar eenvoudig interieur een wat vage, haast esoterische sfeer te creëren. De spanning wordt verhoogd door de tafels op de voorgrond dicht opeen te stapelen en de deuren gastvrij open te slaan; de muziek komt welhaast op de kijker af. Het interieur dateert uit 1910; het is Hammershøi's eigen flat aan de Bredgade 25 in Kopenhagen, waar hij van 1910-1913 woont. Zijn vrouw, Ida Hammershøi, bespeelt de piano.

Een goed exponent van de Deense kunstenaars die zich voornamelijk op de landschapsschilderkunst toelieden is Peder Mørk Mønsted (1859-?). Ook hij reist, evenals Krøyer, veel in Italië, Zwitserland en Frankrijk. Hij wordt behalve om zijn landschappen in Denemarken en Italië, ook bekend om zijn sneeuwgezichten. Het hier getoonde schilderij is ontstaan in hetzelfde jaar als 'Lunch in Brøndum's Hotel': aan de oever van een bosriviertje zit een vrouw. De picnicmand staat klaar, het wachten is alleen nog op haar minnaar.

Een voorbeeld van de portretschilderkunst tenslotte uit het begin van deze eeuw, vormt het werk van Bertha Dorph (1875-?). De oude vrouw – de moeder van de kunstenares – zit in gedachten verzonken voor zich uit te staren. Aan haar rechterzijde zitten een vrouw – een vriendin van de kunstenares – en Bertha Dorph's dochtertje. Van het hele schilderij gaat een enorme rust uit. De oudere vrouw, berustend in haar leeftijd, de jongere vriendin en het kleine meisje geven een beeld van onderlinge harmonie. De bloeiende hyacint op het naaitafeltje maakt dit beeld van harmonie en rust compleet.

Peder Mønsted (1859-?).
Picnic in het bos, gesigneerd
en gedateerd 1888,
olieverf op linnen 68 x 97 cm.
Onlangs geveild bij
Christie's Londen;
huidige verblijfplaats
onbekend.
Foto Christie's

Vilhelm Hammershøi
(1864-1916).
Interieurgezicht
met een vrouw aan de piano,
gesigneerd met initialen,
olieverf op linnen 75 x 61 cm.
Onlangs geveild bij
Christie's Londen;
huidige verblijfplaats
onbekend.
Foto Christie's

Suggesties voor verdere literatuur:
de twee bij de bovenvermelde
tentoonstellingen verschenen
catalogi;
Neil Kent, *The Triumph of Light and
Nature. Nordic Art 1740-1940*;
London 1987.